

Slobodan Divjak

| Akademija i slučaj Grubačić

| NIN, 2. Mart 2017, br. 3453

Posle polemika o liku i delu akademika Slobodana Grubačića, nakon što se pomenuti dopisni član SANU lažno predstavio kao nosilac prestižne Humboltove nagrade, odvažio sam se na lična razmišljanja o krajnje aktuelnim problemima naše akademske zajednice

Akademik Grubačić, sasvim je jasno, doživeo je „intelektualnu smrt“, jer se u našim intelektualnim krugovima širi osećanje zgroženosti nad njegovim bestidnim krađama tuđe intelektualne svojine i lažima, poput one koju obrće u svojim ličnim zvaničnim predstavljajima da je 1995. dobio „Alexander von Humbolt-Preis“: Huboltovu nagradu koju nijedan društveni naučnik sa Balkana još nije dobio. Njegova intelektualna karijera je zapečaćena. Ali daleko veći problem, kad je reč o našoj duhovnoj sceni, leži u činjenici da način Grubačićevog uzleta u akademske visine ne predstavlja izuzetak, već poprilično rasprostranjenu pojavu. Da ne bih bio pogrešno shvaćen, želim da istaknem da spadam u one koji visoko cene instituciju Akademije jer ona predstavlja jedan od glavnih stubova svakog prosperitetnog društva. Gajim dužno poštovanje i prema SANU, jer se u njoj nalazi veliki broj teoretičara, umetnika i naučnika čije stvaralačke domete visoko vrednujem. Vladimir Kostić, Dušan Teodorović, Danilo Basta, Časlav Očić, Kosta Čavoški, Tibor Varadi, Matija Bečković, Isidora Žebeljan, Vladan Đorđević, Ivan Gutman, Vladimir Veličković, Vladimir Kanjuh, da samo, kao filozof, navedem nekoliko imena. No, problem je u tome što se, prema gotovo opšteprihvaćenoj oceni, procenat onih koji ne zaslužuju titulu akademika kontinuirano povećava, što sve više podriva autoritet i ugled ove veoma značajne srpske ustanove.

Ta tendencija biće na delu sve dotle dok se precizno ne utvrdi redosled kriterijuma po važnosti za ocenu nečijeg stvaralačkog opusa. To dakako nije nimalo teško jer su svuda u svetu ti kriterijumi precizno determinisani i na osnovu njih se prave rangliste najvećih svetskih mislilaca i naučnika. Ne treba gubiti vreme na utvrđivanje onih standarda koji su se već čvrsto iskristalisali zahvaljujući velikom istorijskom iskustvu.

Pored posedovanja Nobelove nagrade, primarni kriterijum za ocenu vrednosti nečijeg stvaralaštava jeste ukupna citiranost autorovih radova, shvaćena u širem smislu: njihovo pominjanje u domaćim i stranim publikacijama i elektronskim medijima, njihovo prevođenje, delimično ili u celini. Postoji precizna formula po kojoj se ova citiranost preračunava u tzv. Hiršov faktor. U potpunosti delim mišljenje našeg svetski priznatog naučnika Dušana Teodorovića: “Dobra citiranost jeste merilo ostvarenih naučnih rezultata i kompatibilnosti sa svetskom akademskom zajednicom...” Dalji kriterijumi su učešće na međunarodnim skupovima i konferencijama, uz objavljivanje referata u odgovarajućim zbornicima, itd.

No, uslov bez kojeg pomenuti kriterijumi ne mogu na adekvatan način biti primenjeni jeste uvid javnosti u celokupni tok izbora novih članova akademije: od momenta predlaganja kandidata do donošenja konačnih odluka ovlašćenih tela. Takva, u svetu uobičajena praksa, nažalost kod nas nije prisutna. Na sajtu naše Akademije, posle raspisanog konkursa, ne pojavljuju se imena predloženih ni iz jednog njenog odeljenja, pa samim tim ni njihove stručne reference na osnovu kojih su stekli status kandidata, tako da zainteresovana spoljašnja javnost nije u prilici da upoređuje vrednosti njihovih stvaralačkih opusa: ona je tu potpuno isključena, čime se otvara neograničeni prostor za vanteorijske, interesne i familijarne kalkulacije onih koji određuju dalju sudbinu kandidata. Ako se ima u vidu činjenica da se krajnje odluke o onima koji dobijaju „zeleno svetlo“, i u odeljenima i na nivou Akademije kao celine, donose tajnim glasanjem samih akademika, onda je jasno da se izbor za članove SANU odvija kao u nekom tajnom društvu, čime se u potpunosti blokira svaki eventualni kritički sud kompetentne stručne javnosti. Taj sud nije moguć ni *post festum*, pošto se tada na sajtu izlažu relevantni podaci samo o izabranima, tako da je mogućnost uporedne analize dometa svih kandidata i dalje isključena. Kako ovde nije reč o političkim izborima, već o striktno stručnim stvarima, ne postoji nijedan opravdani razlog zbog kojeg određeni akademik ne bi javno, oslanjajući se na prihvaćene kriterijume, izneo argumente zbog kojih daje glas određenom kandidatu. Tajno glasanje je „pravi majdan“ za potpuno izigravanje navedenih kriterijuma jer pruža akademiku mogućnost da svoj glas da kandidatu koji ima minornu citiranost i ugled u svetu u odnosu na drugog pretedenta, čije je delo, recimo, postalo predmet intenzivnih svetskih rasprava. Naravno, uticaj subjektivnih afiniteta ne može se ni u kakvom sistemu potpuno eliminisati, ali on nije toliko bitan ukoliko je reč o konkurentima sa sličnim referencama jer je u tom slučaju eventualna „greška“ beznačajna, pošto oba kandidata u suštini zadovoljavaju kriterijume, s tim što jedan od njih mora nažalost otpasti. Medjutim, ako akademik tajnim glasanjem da prednost kandidatu koji prema fiksiranim stručnim merilima ne može drugom biti ni do članaka, on čini intelektualni zločin koji se ne može javno nikakvim racionalnim argumentima opravdati: jer intelektualci koji su ušli u istoriju svetske misli i nauke ostvarili su to zato što su nas obične intelektualne smrtnike nadvisili vrhunskim kvalitetom svoga dela čija citiranost i obim njegovog prevođenja svedoče o širini i dubini njegovog uticaja na Zemljinom globusu. Treba nužno odrediti i broj akademika unutar odeljenja koji mogu predlagati kandidate za nove članove ali njihov broj predloga mora da se ograniči kako bi i oni koje kandiduju ovlašćene spoljašnje institucije imali realnu, a ne samo teorijsku šansu.

Naša procedura prijema novih članova u SANU treba da pretrpi dosta radikalnu rekonstrukciju, inače će se autoritet te ustanove dalje kruniti, tako da će je svaka izvršna vlast sve više izlagati javnom preziru i ponižavanju u cilju njene instrumentalizacije, umesto da strepi od kritičkih sudova i meritornih analiza naše najviše naučne instance.

Samo ako svaka faza izbora novih akademika postane potpuno transparentna, tj, dostupna uvidu kompetentne unutrašnje i spoljne javnosti, na osnovu kojeg ona može izlagati kritici uplitanje vanteorijskih i vannaučnih merila u proces o kojem

je reč, moći će biti eliminisan manir naših akademskih selektora da, zahvaljujući arkanskoj praksi izbora novih akademika, potpuno ignorišu svaki svetski standard na ovom polju, kako bi u prvi plan postavili svoje “slobodno sudijsko uverenje” impregnirano zavišću, ličnim interesima, nepotizmom i težnjom da u Akademiju kojim slučajem ne bude primljena neka samostalna ličnost koja će zbog težine svoga teorijskog i naučnog autoriteta odbijati da igra ulogu “potrčka” i “vodonoše” onima čije su delo citirali samo njihovi roditelji, poneki prijatelji i oni kojima su bili mentori.

Jedino na pomenuti način može biti na delu proces preobražavanja Akademije iz “arkanske imperije” u “imperiju znanja” od koje je potencijalno mogu imati koristi svi stanovnici i države na našoj planeti.

Poštovani akademici, vi koji imate kuraž, dostojanstvo i vanserijsko znanje, uspravite se, kako biste bili dostojni naslednici velikih srpskih mislilaca i naučnika koji su Srbiju proslavili u čitavom svetu. Nema te sile, ako postignete širi konsenzus u vezi sa pomenutim stvarima, koja bi vas mogla zaustaviti. Vaše uzdizanje je uslov svih uslova preporoda Srbije!